„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.

За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 нов. сваки пут.
За „Приповедно“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ.“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Појединн бројеви стају 10 нов.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 198. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 30. ДЕЦЕМБРА 1898. ГОДИНА XXXIII.

Затезање...

Оно што је решено у Бечу, а тиче се угарских прилика, изгледа многима као затезање. Та за бога, нити ће попустити опозицији, нити ће затегнути жице према њој, но ће поново преговарати с њом.

Зар није то затезање?! — Није!

Данас се воде преговори у овом правцу: Банфи да одступи чим опозиција пристане и даде гаранцију, да ће усвојити трговачко ђумручко поравнање с Аустријом. Да га прими онако, како је предложено. То значи, да га прими са свима штетним, убитачним последицама његовим. И да га прими на 10 година, а не на мање. И да га прими на незаконитој основи. Т. ј. да га прими, ако сабор у Аустрији и не пристане на то, већ то учини само аустријска влада, на основу §. 14.

За први мах ово и стоји по среди између владине странке и опозиције угарског сабора. Па да је Банфи и пао, друга влада би имала поново да дели мегдан у тој ствари с угарском опозицијом. И зато поменути корак не значи одуговлачење, него на против. Ушло се у језгро саме ствари.

Ако опозиција угарског сабора остане верна својим начелима, она никад не би могла пристати на оно што јој се нуди. Па нека јој уз Банфија придаду и слободоумнији изборни закон. Јер ако се земља обвеже на још даљих 10 година оваког живота, биће веома црних последица.

Опозиција не може, дакле, попустити, а да не учини оно исто, што је учинио Банфи, т. ј. да не погази реч и не жртвује државне интересе. Но она је изгубила већ мало земљишта.

Наиме, учинила је огромну погрешку. Она је иступање Силађија и његових другова из владине странке поздравила урнебесном радошћу. То је појмљиво. Али у радости својој заборавила је на начелну разлику, која постоји између ње и незадовољника у владиној странци. И кад је то заборавила, и некако се стопила с њима и подигла их више свега и узнела их у очима својих људи као полубогове, она ће ту погрешку можда горко искијати.

Силађи и његови другови, који су се оцепили од владине странке, учинили су то из више тактичких разлога. Али они не стоје са опозицијом на истом становишту. Данас је ауторитет Силађијев и његова друштва огроман, чак и код оног дела народа, који држи уз опозицију. Што је то тако, томе је помогла сама опозиција. И ако се Силађи и друштво његово задовоље с полутанским мерама, шта ће онда опозиција? Остаје јој ил да попусти, ил да почне борбу до крајности и против оних, којима је до јуче признавала оно, што са свога гледишта није смела признати...

Незгода је по опозицију у овај мах и то, што у њезиним рођеним редовима отпоче цепање. Наиме Тисина група, а то су реформати владине странке који су били од тако огромног уплива у држави, притиснути су у овај мах ужасно уз дувар, те као да су задобили већ неке реформате из опозиције, да им притеку у помоћ. А да притеку у помоћ бар толико да не буду сасвим сатрвени... Ствар је изнета веома вешто. Представља се, да је пучка, клерикална католичка странка за то пристала сад уз крајњу левицу, што хоће да се освети реформатима због црквених реформа. те хоће да им уништи уплив, да сатре до сада тако моћну Тисину групу, чиме би се и осветила и унапредила католичку ствар.

Докле ће успети Тисина група, да тим начином задржи мало поједине реформате из опозиције — показаће се.

Ми смо данас изнели ове ствари, јер могу да се уплету у развој даљих догађаја. Хоћел то бити и докле ће то бити, показаће будућност.

Но свакојако ће све то бити од привременог утицаја. Главна ствар ићи ће својим путем. Прилике које постоје, морају неминовно изазивати борбу, која је слична данашњој, па ма за тренут-два и наступило мало одступање или привидни мир.

Писмо из Босне.

Сарајево 29. децембра.

Хитим, да извјестим нешто мало о изванредној главној скупштини српско-прав. црквн. пј. друштва „Слоге“ одржаној у недељу 20 дец. о. г. у 2 сата послије подне, па да имате илутсрацију глупости и недошљедности владиних повјереника, чиновника, органа и органчића

Није се ни чудити зар данас повјереници, управници и т. д., могу и чинити паметно. И то повјереници оваке в аде, каква је за Босну и Херцеговину. А каква је наша влада? Онака, какви су јој чиновници. Сви иду за то, да нас што прије збришу са бијела свијета.

Чиновништво грца у корупцији од највиших до најнижих органа и органчића деспотске владе г. племенитог Калаја. Но веле: свака сила за времена, а невоља редом иде, — па тако и њима пукну тикве о главу. А тешко да и не ће. јер су с ђаволом почели их садити.

Није бадава рекао неки страни писац, да је Босна и Херцеговина канал, кроз који пролази аустријско ђубре.

Но други пут ћемо завирити у квалификације и „родословје“ тијех громовника, а сад прелазимо на задаћу, да говоримо о изванредној „Слогиној“ скупштини.

Ова скупштина одржана под предсједништвом „нашег старог“, „нашег господара“ (тако га народ од милоште назива) дичног Глише М. Јефтановића има важности С једне стране показује она неуморност и конзеквентност рада Глише М. Јефтановића, а с друге стране добила је власт шамар, коме се није надала. Треба замислити, колико им је годило, кад владин изасланик Илија Мандић долази с информацијом, да скупштину распусти при расправљању приједлога о укидању оног „православно црквено“ у званичном наслову друштва, (они наиме мислиаху, да ће прво тај приједлог пасти на тапет), — а на њихово велико чудо одлази извјештајем, да тај приједлог није ни изилазио, но се прочитао овогодишњи рад друштва, у коме се „извјештају“ огледа сва грубост и глупост владиног повјереника, а богме тијем и онијех, који су таке повјеренике поставили и који одобравају њихово поступање.

Не можемо се упуштати у детаљно изношење тока скупштине, но ћемо само у важније и по саму власт карактеристичније моменте упријети прстом и пером исписати.

Дакле да почнемо.

Предсједник отворивши скупштину, изражава жалост за губитком једног члана владарског дома — Њ. В. краљице Јелисавете и радост, што је Њ. Величанство Фрања Јосип I. дочекао 50-годишњицу срећног владања. Првој са: „Слава јој!“ и „Бог душу да јој прости!“ а другој са трикратно: „Живио!“ одазва се скупштина. Уједно изражава предсједник жалост, што друштво због познатих неприлика, није могло при овој тужној, а и овој весељој свечаности онако одговорити својој дужности, како је требало. Прелази се на дневни ред. Прво о прослави 10-годишњице друштва. Но скупштина захтјева, да најприје одбор положи рачун о овогодишњем раду друштва. Тајник чита извјештај.

Између осталога рада, друштво намјераваше и ове, као сваке године, прославити друштвену крсну славу Видов-дан. Припреме су се чиниле са највећим задовољством. Драма „Душан Силни“ учила се је с особитом вољом.

На 40 дана прије Видов-дана одбор пошаље владином повјеренику Зарницком комад с молбом, да цензурише и дозволи. Одговор је дошао неповољан, да се комад може давати, само да се испусте ријечи, које су црвеном тинтом превучене, и да јаве владином повјеренику мјесто, ђе ће се давати представа. Тијем је a priori забава допуштена и одобрена. Кад је затијем одбор поднио на цензуру читав програм забаве, дође одговор, да је свака забава забрањена све дотле, док друштво не одговори својој задаћи, да у споразуму са црквено-школском општином а благословом владике (на ово са захори смијех у скупштини) присуствује литурђији [§. 2. тачка а) друштвених штатута]. Против оваког безакоња уложио је одбор протест на владу. Но влада није нашла за потребно, да казни безакоње, но га и сама одобрила. Кад је затијем одбор телеграфично молио (уз плаћен одговор) заједнично мин. за дозволу обдржања забаве, стигао је послије тринаест дана иза Видовдана празан телеграм преко владина повјереника и одлука, у којој се износи слагање са закључком владиног повјереника и владе. И тако се забава није давала, дабоме кад је друштво потрошило преко 400 фор. на припреме. Најприје дозволе а затијем забране. Криве друштво са нереда. Међутијем кад је њихов прапорац Ристо Ђ. Бесаровић био предсједник г. 1897. друштво није ништа радило. Ни у цркви пјевало, ни давало јавне забаве. Е, али влади је баш мило мртвило и нерад, (чему је у овом друштву главни узрок био тај Бесаровић) код свијех српских установа. Та-

---

ПОДЛИСТАК

ИЗНЕНАЂЕЊЕ.

Хумореска о новој години.

Око пет сахата у вече о новој години сео је господин Антоније Ристић на влак, који ће га кроз неколико секунада понети кући.

Кућа! Како ли му беше топло око срца и мило при помисли на своју породицу, на своју омалену женицу и на своје три златокосе девојчице! Кућа, где га чека радост, срећа и домаћа удобност, коју му је приуготовила његова мила женица! Красота! И господин Антоније задовољно трљаше руке.

Није шала не видети своје миле тако дуго, пуних осам месеци!

Доиста! Није мала мука морати се по свету пребијати! Да му је когод пре ово прорекао, он би га просто исмејао.

Али тако ти је то, кад се ко пожури, да што раније окуси брачне среће

Па како све то тек, драги Боже, изгледа заводљиво и лепо, како примамљиво: своја сопствена кућа, па мала умиљата женица и онда: но? Па онда се мора да рачуна и с будућношћу, јер породица сигурно неће да изостане. Заиста не! Само да је мало мудрије рачунао. Некако при крају прве године нађе се једна девојчица. Отац би већма волео, да је мушкарац, али, но —; идуће године опет — девојчица, опет једно разочарање, али малени црвак гледаше тако весело и задовољно у живот, да по изгледу срећни отац у истину беше срећан. Затим треће године — опет девојчица; беше готово зловољан. Три девојке, свемогући Боже! Па доцније тек три бриге, наћи три згодна мужа, о. то није тако лако! Господину Анти беше ладно око срца — ако то и даље тако буде ишло?!

Појмљивом грозничавошћу стара се господин Антоније, да би добио какво боље место. Најпосле нађе се неко место, али је и ово имало не малих својих потешкоћа. Он мораде готово три четвртине године ван своје куће, путујући по целој држави, провести, жену и децу оставити бризи и пажљивости своје пунице — али бадава, друкчије није могло да буде Није шала, три девојчице! А њему, као оцу три пунонадежне ћерчице, било је у дужности, да се стара о њихову васпитању, за које се од год до год указивале све веће потребе. О, Боже, Боже, како му брујаше глава! Али другог изласка не беше. Примио је понуду и заузео своје путничко место.

И сад се враћао с пута својој кући! Његова тура беше довршена, прва тура, која му више пута изгледаше као вечност; и сад иђаше кући, њој, својој милој, малој женици и својим трима ћерчицама са зажареним обрашчићима и злаћаном косицом; ах, тако је сретан, неисказано сретан! О, то ће бити радост и изненађење! Сваки час погледајући на своју путничку торбу смешкаше се он и помишљаше на оне лепе поклоне, које је у њу брижљиво сместио

Годинама већ није се он тако радовао новој години, као овога пута и чисто сам себи изгледаше као мало дете, као онда, када и њему на овај свечан дан поклоне даваху, ах!

Господин Антоније дубоко уздану, ваздух му биваше све несноснији у превећ загрејаном купеу. А она? Шта ли ће за њега да спреми она, његова враголаста мала женица? Неком значајношћу и тајанственошћу одисаху сва његова писма, што их је добијао; и он се опет задовољно смешио. Па и ово последње писмо, датирано пре два дана, у коме му она наговешћује, да се испунила његова давнашња жеља. Шта ли само она тиме мисли? И зашто тако тајанствено? Он мисли и мисли на све могуће, и опет не може да дође до каква стална резултата. О, ова мала брбљуша! Како га је само умела да мучи!

Влак је међутим јурио брзином ветра кроз снежна поља.

И наједном, утирући марамом ознојене прозоре, поче из очију му да сија необичан сјај кад погледа у вечерни сумрачак. Да, то беше добро познато му поље, место његових млађаних дана.

Влак иђаше све лакше и лакше, зачу се жвиждање и — стаде Господин Антоније Ристић беше на својој мети.

Брзо дограби свој пртљаг и погледа кроз прозор, не би ли угледао кога од својих, Али шта? Зар никога нема да га дочека? Да ли је то могуће? Изађе на поље, обазре се још једном, али на његово не мало чудо, ни једног човека не беше, да њега чека. Шта то може бити?

Најпосле узме једна кола и одвезе се сам кући.

Господин Ристић је тако узбуђен, да не види ништа, шта се око њега збива; он мисли само на њу, на своју милу, малу женицу. Шта ли се могло догодити само, кад она не изађе пред њега?

Најпосле стиже кући. Као без душе куцну на врата. Али узаман — не отворише се. У све већем узбуђењу лупаше јаче и јаче. Тад дође неко лагано, тихо, чисто пузећи, он чује то; али чији су то кораци? Њезини нису. Међутим се врата отворише са свим опрезно и пажљиво — о, страхоте! његова пуница! — Ово није добар знак, помисли, но ипак ју поздрави колико је могао пријатније и одмах ју упита за своју жену.

Пуница га с чуђењем промери од главе до пете и даде му знацима разумети: »Пст, само мирно, само тихо, свако узбуђење треба избегавати.«

Но он постаде још неспокојнији, питаше поново и хтеде мимо пунице силом да прође.

Стара госпођа гледаше га убезекнуто. Тада се на једанпут у себи насмеши — ах, тако, он још ништа не зна.

Међу тим његово је узбуђење превршило сваку меру; поче гласно да говори, силом обиђе пуницу, дограби врата, која воде у спаваћу собу, отвори их и хтеде напред — али напрасно стаде као укопан; укочен и онемео погледа десно и лево, а за тим као у снег белу постељу, где лежаше његова слатка, мала женица бледа и изнемогла, али бескрајно сретна и задовољна. Она се мило смејаше на њега и он беше умирен. Али ово? Шта је то ту? Колевка? Детиња колевка? А унутри? Свемогући! Два нова лишца! Ох! О!

Дакле то беше изненађење, које је она

ка млитавост јој годи и не смета у њеним прљавим смјеровима. Криви друштво, што не пјева у цркви, а сама је томе крива, јер да није подржавала лањско незаконито стање у друштву и да је одговорила молби чланова, да укине то незаконито стање у „Слоги“ (а да није потписнике те молбе прогањала и глобила), не би се сви пјевачи разбјегли. То бјегање испред Ристић-Бесаровића главни је узрок садањем неприсуствовању „Слоге“ литургијама и другим обредима.

Нови одбор под предсједништвом Глише М. Јефтановића морао је скоро два мјесеца потрошити на муку, док је скупио мален број старих, а велик нових пјевача, који ни појма нијесу имали о нотној теорији. Па кад узмемо, да је тако друштво морало изнова учити литургију и то Мокрањчеву, јасно је да друштво није могло појати у цркви. Е али друштво је погријешило, што за ликовођу није узело госп. Заржицког, па да пјева у цркви и најновијем православном патријарху — калвину — Калају и његовом јадном митрополиту Мандићу.

Калај и његова влада би хтјели, да у друштво увуку неку политику и да га ангажује, да оно пере политичке мрље недостојног Мандића и његовим недостојним радом на цркву набачене. Требало је и друштво заплести у политичке зађевице и присилити га, да поји у цркви, у времену, када су се ушљед абнормалних прилика и сами грађани повукли од похађања цркве, да се у својим собама, у тишини, пред иконом свога патрона, далеко од владичина благослова, помоле свемогућем, да их ослободи што прије Калаја и његових органа, овакових бездушника и вандала, јер мјесто да утиру путеве народног материјалног и културног обогаћења, да крче земљиште за цивилизацију, — они протежирају ропство, отворено нападају на народне светиње, те убијају вјеру, енергију за живот и самосталну еволуцију проваљујући у црквене касе, отимајући кључеве итд. Још се српски народ моли Богу, да га ослободи Калајевих помоћника Мандића et Comp

Да грдне ироније, да се за православну цркву брину којекакови поунијаћени Русини, похрваћени Пољаци и покатоличени Чивути. Благо цркви нашој крај такијех чувара!

Ми поред осталијех разлога, погађамо још један, који их ужасно мори и несаницу им навлачи А то је братско дружење и међусобна пажња и поштовање синова једнога народа, а двију вјера, — Срба мухамеданаца и православнијех, што се је манифестовало и приликом забава, које је друштво давало.

Но, хајдемо даље.

Пред божићне покладе намјераваше „Слога“ приредити сијело, искључиво за своје чланове. Према друштвеним штатутима пријави ту намјеру власти. Но и сијело је забрањено с истог разлога као и забава. Чудновато! У ове чисто унутарње друштвене ствари власт уплеће своје прсте, те тако допушта, да друштво само још по имену постоји Кад су два члана одбора отишла владином повјеренику, да усмено протестују, те кад су споменули, да су у Мостару дозвољена и сијела и забаве, одговорила је ова паметна главица, да је тамо (у Мостару) друга земља, друга управа, но овдје у Сарајеву (при читању овијех редака настаде вика у скупштини; чују се узвици: Срамота; гадно; гђе је ту памет?)

Уз озаке јединствене глупости, нијесу потребне ријечи наше.

Против те забране, таког насиља, предузео је одбор кораке, те предао уток влади, гдје су наведени разлози непохађању цркве и изнесене незаконитости почињене од владиног повјереника. На тај уток није још дошао одговор.

Предвиђамо, да не ће ништа добро донијети. Ми се не требамо надати никакву добру од наше владе. То је она својим досадашњим радом и сама доказала.

— Или како се чини, драги читаоци и заинтересовани, овај повјереник, кад једном прими неки акт од одбора са потписом, у замјену предсједника штованог попа Стеве Трифковића, а други пут враћа акт с тога што га је тај исти поп Трифковић потписао? Хеј, ал' шта ћемо. Нас усрећавају којекакви дошљаци преко Саве.

Послије свега овога јасно се истиче циљ владе. Она би пошто по то, да уништи ово друштво. Власти га гоне у пропаст. Није доста што јуришају на цркву и на школу треба и на пјевачка друштва, ова сасвијем недужна културна предузећа. Но „и то ће проћи“.

Рад је одбора са одушевљењем примљен на знање и једнодушно одобрен, а уједно дана му је још неограничена пуномоћ, да предузме све дозвољене кораке до највише инштанције, како би друштво дошло до правичног рада и видљивог напретка.

? ? ?

У одбрану автономије.

Молбеницу Њ. В. краљу, да се наш одгођени народно-црквени сабор што пре састане, и да се том сабору ујамче сва права његова, закључиле су поднети до сада ове општине: Нови Сад, Стари Бечеј, Фелдварац, Бегеч, Ириг, Лединци, Кула, Силбаш, Ујма, Стари Сивац, Стари Врбас, Товаришево, Нештин, Врањево, Српски Елемир, Митровица, Деска, Ђурђево, Беочин, Тител, Гардиновци, Ада, Кленак, Параге, Мартинци, Баваниште, Старчево, Крчедин, Каћ, Футог, Турски Бечеј, Чалма, Чортановци, Сусек, Јазак, Бајша Брђани, Оросламош, Платичево, Мађар Бољ, Загајица, Бешеново, Каменица, Перлез, Дарувар, Павловци, Делиблато, Крушчица, Рума, Мајиш, Врдник, Канак, Земун, Врачевгај, Батоња, Вршац, Јарковац, Мала Маргита, Опаво, Сока, Вогањ, Арад, Црепаја, Стејановци. Фаркаждин, Кумане, Калуђерово, Белобрешка, Дивич, Сушка, Чаково, Белегиш, Доњи Ковиљ.

Свега 73 општина.

*

Земун 29. децембра. (Брзојав.) На предлог Лазе Ђукића белегишка црквена скупштина у јучерањој седници једногласно закључила придружити се молби новосадске општине ради сазива сабора са свима правима његовим.

*

Доњи Ковиљ 27. децембра. На црквеној скупштини усвојено је са свима гласовима против председниковог, да се наша општина прикључи молби новосадске општине. Председник Мародић говорио је читав сат против, нападајући чак и сабор. Но кад нико нехте за њим, захвалио је на председништву. Скупштина одушевљено примила оставку.

Политичке вести.

Угарски сабор. Разни гласови су кружили пре него што ће отпочети седница од понедељника. Сваком је исчекивао, да ће се догодити нешто особито. Мишљења беху разнолика. Неки су тврдили да ће се сабор одгодити на неизвесно време, до год се не буде нешто успело у „пречишћавању и лечењу“ данашњег стања. Други су били мишлења, да ће опозицијони посланици са многобројним потписима затражити затворену седницу, у којој би позвали владу, да даде рачуна о преговорима и закључцима министарског савета у Бечу Но од свега тога није се испунило ништа. Седница саборска имала је свој обичан досадањи карактер.

Председник је отворио седницу. Прочитан је записник прошле седнице. А за тим се прешло на поименично гласање, још осталих предлога, које је опозиција у прошлим седницама тражила. Прочитани су још неки поднесци и седница је закључена. Но у колико је седница мирно текла, тим се више видело живо кретање иза кулиса. Министри и вође појединих странака у разним групама живо су разговарали, претресајући најновије догађаје. Што је барон Банфи и са неким десидентима либералне странке преговарао, дало се закључити, да се већ отпочело преговарање, од чијег би успеха зависило тако звано „санирање“ стања.

Прилике у Аустрији. Сви аустријски листови пишу о седници аустријског министарства, која је одржана у уторак под председништвом владаревим. И ако се о предмету саветовања у тој седници, још ништа за извесно незна, то јој се ипак приписује врло велика важност. Највише због тога пак што се тврди, да је у тој седници решено, да се озбиљно покуша, не би ли могло доћи до споразума и помирења међу Чесима и Немцима. Одлучено је да влада сама предузме све што би ишло у прилог те ствари.

Стање у Србији. Бечка „Информација“ пише, да се у Београду држи војска спремна за случај немира у земљи. Самовоља и насиље садашње влада узрујала је све самосталне кругове у земљи. Покрет против династије опажа се силно у тим круговима, и тим је значајнији што пониче у самом народу. Особито је велика узрујаност у окрузима ужичком, зајечарском и рудничком. Овде се незадовољство и узрујаност толико развила, да би се тешко могла и оружјем утишати. Сем овога, положај династије тим је гори, што Милан копа и против Бугарске, а и Турску изазива. „Народни Листи“ додају овоме: „Да је ко пре неку годину радио у Србији на томе, да се српски престо преда црногорском кнезу Николи, био би исмејан. Сад се међутим прилике изменуле, и да се какав преврат створи у Србији кандидатура кнеза Николе била би сасвим природна. А оваквом стању у српском народу, крив је једино раскраљ Милан“

Оружање Русије. У Енглеској су духови врло узрујани. Узрок томе свему су вести да се Русија врло нагло оружа. По тима вестима по свима руским пристаништима ради се грозничавом журбом на појачању флоте и војске. Јаке посаде шаљу се на исток. А и посаде на граници руског-турског Кавказа јако су помножене. — Биће да су ове енглеске вести јако претеране. Но та бојазан њихова је најбољи сведок колико се плаше Русије.

Страшни суд.

Чудновато мало изгледа говорити о страшном суду или смаку света баш на нову годину. Али овде неће бити говора о ономе страшном суду, о коме св. Јован прича и пророкује у својим откривењима, нити о смаку света, о чему живи у народима веровање од прастарих времена, већ о другоме. који има некакве нехотичне сличности са библијским предањем и народним веровањем, које је узгред буди речено, старије и од саме библије. Ако запитате како, ево разјашњења.

Људе и данас уче разни Фалбови, а и они су живи сведоци, да се местимице овде и онде на земљи догађају катастрофе, преврати или еволуције. У далеким временима, како нас уверава геолошка наука, ови су преврати бивали чешћи и јачи. Историја их није запамтила, али је предање о њима прелазило с колена на колено и остало до данас. Много тога ушло је и у библију, и геолози се радо и често пута позивају на библијско постање света, да јасније обиљеже, како је поступао стваран свет.

У томе су праизвори предања, ако нису за науку, и наука, са свим независно од библијске, почела се поодавно бринути, да не наступи на земљи стање, у којем би свет пропао. Неки се научењаци плаше пренасељености на земљи, неки опет да ће у природи нестати елемената без којих не могу организми живети.

За то се Малтус, противио божјим или природиним законима, хтео ограничити брак код сиротиње, заборављајући да Бог и природа баш сиротињу најчешће дарива бесценим богатством на земљи — дечицом. Данас науци није непознато, да то бива код сиротиње због умерености и у јелу и у пићу, и због њеног физичкога рада, а код богаштине и госпоштине бива због разузданости и изобиља у сваком уживању. Мане, рођењем донесене на свет, или су у овом случају последице случајних, механичких повреда, без кривице родитеља. или наслеђа од развратних предака.

Супротно Енглезу Малтусу, који уверавaше, да се свет умножава у геометријској сразмери, изишао је Херберт Спенсер, опет Енглез, са својом научном анализом и тврђењем, да се људски организам утврђава, и да ће доћи доба, када сваки људски пар неће родити више ни двоје деце, и да ће тада бити на земљи места за све људе, који ће бити савршенство људско у смислу науке, или библијски анђели.

У помоћ Спенсеру, притекао је славни француски хемичар Пертло, који доказује научно, а не пророчки, да ће човек моћи у џепу своме понети толико ране у једном малом џепном застругу (кутији), колико му може бити доста за дуље времена. Бертло је још жив и ради на усавршавању хемије, која треба да гради беланчевину тако рећи из ничега, из ветра, и он је доказао да не замишља само, но да и ствара.

Али се у том појављује учени Енглез Крукс са читавим низом чланака, у којима људству пророкује најстрашнију судбину. По његовом рачуну настаће страшни суд. смак или пропаст света од 1934. године. Ово је, као што читаоци виде, време, које и по неки од нас старијих може доживети, а извесно многи од наше деце. Свету прети, по његовом рачуну, пропаст од глади.

Крукс тврди на основу врло солидних статистичких података, да нам глад прети због оскудице, која ће настати у пшеници, без које Европљанин не може живети. А пшенични је хлеб најбоља људска храна, какву признаје наука овога вијека; бољи но ориз (пиринац), раж, јечам, кукуруз и т. д. друга жита, која су по рањивости пшеници најближа. Сама пшеница најближа је по својим састојцима, месу. Бусенго је радо пшеницу називао биљним месом. Оба састојка, са додатком мале количине масти или масла, довољна су за рану људску. Хлеб са маслом стварно је остварење норме рањења. С развићем културе, која изискује необично напрезање телесне снаге, потрошња пшенице достиже огромне размере.

Крукс је израчунао, да се у новије доба увећала потрошња пшенице у Белгији са 30% а у Скандинавији са 100%. Ако се томе рачуну дода и умножавање становништва, онда ће се оскудица у пшеници почети осећати већ кроз две године, а већ 1934. године неће се моћи увећавати површина за сејање пшенице. И тада настаје опасност за људство. Али и Крукс, ваља признати, налази спасење људима у хемији. Ако се не може раширити површина земље за обделавање, може појачати њена производна снага.

Данас наука зна, да се салитром може највише појачати производна снага земље, и зато је ваља ђубрити салитром. У њој је, дакле, наш спас. Хемија треба да нам набавља азотну киселину од куд зна, а понајпре из ваздуха. Најјефтинији извори и покретачи електричне енергије, ветар и водопади, треба да нам сагоревају из ваздуха азот за салитру, и кад ње имаднемо у довољној количини, немамо се бојати глади.

Но како се на овај начин троши кисеоник, настаје, по мишљењу ученог лорда Келвина друга опасност за човечанство, у којој му не ће помоћи ни »мана« из неба, ни Бертло-ова беланчевина, ни Круксова салитра да оснажи производну моћ земље.

Келвин мисли, што се не може замислити, — да ће наша атмосфера и наша земља потрошити сав кисеоник, без којега не можемо дисати, те ћемо се у самом угљенику загушити. Срећа је само што Келвин одгађа ову катастрофу. Она ће по његову рачуну, настати истом кроз 400 година, и тада ће се сви живи створови, неимајући кисеоника за дисање, угушити у угљенику. И тада ће се јавити Јованов страшни суд, и доћи онај смак света, о коме народ гата.

Овај учени Енглез и мисли и тврди да биље не само поправља атмосферу, но га је оно и створило. У земљи има пуно угља, који је несумњиво биљног порекла, постаје, дакле. из атмосферске угљене киселине. Он чак мисли да је било доба кад у атмосфери није ни постајало кисеоника, но је било само угљеника. Појава биља растворила је угљеник, и биље га је закопало у недра земљина.

Наше фабрике, локомотиве, пећи и т. д. троше сада угаљ у огромним количинама. Тим се троши кисеоник, којега ће нестати, и ми ћемо сви свршити најжалоснијом смрћу. Смрт ће се зацарити на нашој земљи. Живота бити не ће.

Остављајући на страну Келвинову заблуду да елементи у природи могу бити уништени. нехотице опажамо да он предсказује куд и камо већу несрећу човечанству, управо савршену пропаст, док је св. Јован млого блажи. Христов суд доћи ће да суди живима и мртвима, и тешко тада само грешницима? То је право, то нам даје надања. Келвинов суд хоће да уништи и праве и криве, а то није праведно. Проповедници великих човечанских начела боре се да буде правде на земљи, и они поправљају друштвена зла и погрешке. Они су њихови коректори, и ако често пута и крвави. Наука је позвана да улази у тајне природине и да снаге њене употребљава на добро људства, а на славу Творца. Она треба, где год

њему спремила! — И тада се спусти на кревет своје драге женице, дохвати њезину њежну руку и притиште на њу небројено топлих пољубаца.

Шта ли мишљаше он у овај час? Драги Боже, не мишљаше ништа, или правије рећи, мислио је много, врло много, јер нове бриге, које се пред очима срећна, млада оца гомилаху, не даваху места ни једној чистој мисли. Што је главно, сад двоје деце више на једанпут — на сваки начин опет две девојчице; али не, срећна мати, смешећи се тихо му шапуташе, да се његова давнашња жеља испунила: »мушкарци, два здравачка мушкарца!«

»Заиста! Мушкарци, два красна мушкарца?!« Он узеде два мала светска грађанина, подиже их кличући и притиште их на своје груди; пољуби једног, па другог, јер је сретан, пресретан. Затим поново стиште руку женину, клече поред њезине постеље, а из сјајна му погледа говораше самопоуздање, е се осећа доста снажним, да буде својој деци отац, добар отац.

Пуница је међу тим у другој соби спремила богату вечеру а сјај светиљке свечано бацаше светлост на сретна и задовољна лица.

Вече у очи нове године прослављено је, уз пријатно изненађење, најрадосније, и сретни отац тихо шапуташе пресретној младој матери: »Ала је дивно ово — изненађење!«

Посрбио **Ѳ.**

може, да буде коректор природе, да тим ола кша живот човечанству.

Тако је мислио Пристлеј некада, тако мисли данас Бертло и многи учени људи, и раде.

Овако мисли учени московски професор Тимирјазев. Он строго научно обара поставку Келвинову, која је црња од Јованова мистицизма.

У читавој атмосфери има, вели Тимирјазев, 500,000.000.000 тона (тона 1000 килограма) кисеоника. То је сав товар атмосверски, сва готовина за растиње. Најјача култура биљна, као на пр. шећерне трске, скупи са хектара поља 34 тона кисеоника, кукуруз 15 тона, један хектар шуме при тоне, а то значи да би шума за три године утрошила сав кисеоник, који је над њом, а биље, мало пре именовано, још брже. Но није тако.

У топлим крајевима земље даје један хектар земље кисеоника за 340 људи, а у умереним за 150. Хекта шуме даје кисеоника за 33 човека, па како у Русији долази на човека по $1^1/_2$ хектар и више шуме, то значи да у Русији има кисеоника за становништво које би било 44 пута веће но данас.

Човек данас троши угља на своју потребу толико, да је обезбеђен на млога и млога времена са кисеоником. Но културна средства троше сваке године огромну количину угља, а с тим и кисеоника ради сагоревања угља. Годишње се троши 406 милијуна тона угља, док међутим у атмосфери има свега 500 000 тона, а то је око 1.200 пута више но што се потроши сваке године. Кад се ово добро, ова својина и имовина природе не би враћала опет природи, умножила би се количина угљеника тек кроз 1.200 година.

Но Келвинов рачун није ни у томе тачан Тимирјазев доказује да нити има онолико угља на земљи и у земљи, колико Келвин мисли, ни да се онолико може потрошити ни у најразвијенијој култури, јер ће огромна количина његова остати непокретна, неупотребљена, и онда ће се свет, пошто истроши огромне резерве угља, обрести праизвору енергије, топлоте и светлости сунца. Како ће се то чинити, наћи ће начина будући Едисони, Тесла и други, па макар то било да на кућним кровима безбројне сочивице скупљају сунчане зраке да с њима, у замену за оскудицу у угљу, покрећу машине.

А колико се сунчани зраци и топлота могу употребити, доказао је сунчани шмрк Теље-ов, помоћу којега је сунчаним зрацима на Париској изложби штампан лист „Soleil“ (сунце).

Но људи ће дотле, вели Тамирјазев, који верује у науку, наћи може бити, средство, које ће боље но биље растварати угљеник да угуши организме. А ако не нађе, утеха ће људству бити што ће тада настати општи смак света, јер тада неће имати ваздуха за дисање како сиротиња у чатрљама, тако и они у сјајним дворовима, па ће се силни овога света заједно са свима и сваким потрудити да до тога не дође.

*

Ето страшног суда, о коме сазна наука. Богу хвала те је далеко, а можда неће никада ни доћи. Сваки се, најзад, мора поклонити пред величанством **смрти**, сваки јој мора оштру косу целивати. Али природа и свет имају и величанство **рођења**, које објављује борбу смрти; и зове људе у живот поштени и праведни.

Загреб. **Ст. Мил.**

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Почетком нове године ступа „Застава“ у 34. годину своју и овим отварамо нову претплату.

Правац „Заставе“ остаће и на даље: српски, радикалан, одлучан, без икаква обзира према народним противницима, без завијања и шевердања.

Ван тога ће управа „Заставе“ учинити све, да подигне овај лист на ону новинарску висину, која одговара достојанству народа и радикалне странке.

Управа „Заставе“ постарала се, да лист од нове године доноси редовне брзојаве о свима важнијим европским догађајима; постарала се, да повећа број дописника и да се поклони још већа пажња научном и забавном делу: подлисцима.

Пријатеље „Заставе“ и радикалне странке молимо и очекујемо од њих, да овај лист помажу не само морално, но да најозбиљније пораде на томе, да се што више рашири круг „Заставиних“ претплатника.

Обраћамо нарочиту пажњу на „Заставине“ бројеве од петка. Ти су бројеви удешени за најшире кругове а претплата за њих стаје 3 фор. годишње. Иначе је цена „Заставе“ обележена на челу листа.

По решењу средишњег одбора радикалне странке, чији је орган „Застава“, **лист се никоме не може слати на вересију.**

У Новом Саду, 10. децембра 1898.

Уредништво и администрација „Заставе.“

ИЗЈАВА.*)

Изјављујемо, да смо од нове, 1899. године, укинули вересију. — Ко год нам не пошље унапред претплату, а ми му „Заставу“ шиљемо ма и на поручбину његову, нека сматра да смо му је поклонили. И обвезујемо се, да нећемо ни од кога искати заосталу претплату за год. 1899. ни преко листа, ни преко писма, ни преко суда.

У Новом Саду 10. децембра 1898.

Администрација „Заставе“.

*) И многи други наши српски листови обећали су, да ће донети сличне изјаве.

Вести из места и са стране.

Вршачка епархијска конзисторија међу осталим донела је своје решење и о коначној расправи у ствари парнице, која је подигнута била против др. Емилијана Радића. Др. Радић је у своје време поднео меморандум краљу, у ком је оптужио епископат. Ова се ствар дуго потезала, док ево није дошла до свога решења. Вршачка епархијска конзисторија ослободила је др. Радића од оптужбе. Тим решењем повраћена су му сва права, која је имао у вршачкој епархији, а тиме и управа манастира Месића. Против овог једногласног решења вршачке епархијске конзисторије није благовремено уложен никакав уток и тиме је она постала правомоћна. — Врло је интересантно, какво ће становиште заузети према овом решењу патријарх и саборски одбор.

Покрет наших опћина. „Србадија“ пише: „Покрет наших опћина ради сазива сабора све се већма шири и опћине непрестано шиљу молбенице Његовом Величанству ради сабора. До сада је то учинило шесдесет и пет опћина, а многе се опћине спремају да то учине. Молбе добро утичу тамо где треба па онда и остале опћине не треба да изостану.

Арад на делу. Као што нам отуда јављају Арад је такођер решио да се обрати молбом на прејасну круну ради сазива сабора те се и постојбина Саве Текелије придружила осталим опћинама. Ово је прва а и најугледнија опћина северногa Баната која је пошла напред те се надати, да ће се на њу угледати и друге опћине и да ће у обрани народних права поћи напред!

Овдашња штедионица према Србима. „Србобран“ пише: „Овдашња хрватска штедионица раздели ла је, како читамо, приликом царског јубилеја пет хиљада форината на разне добротворне цели. Сетила се свега и свакога, сетила се и разни клостера и других језуитских установа по Балкану. Није заборавила ни на Чивуте, али се није сетила браће Срба, ама ни с једном потуром. — Тај завод основаше некад Срби, а има још и данас Срба, који поред толиких српских новчаних завода остављају своје у туђим заводима. Има чак и српских цркава, српских епархија и српских фундација, које на жалост, већином из индоленције, још и данас остављају своје капитале у туђим рукама, туђици их стављају на располагање, да се она служи њима на затирање Српства.“

Прослава ослобођења Крита у Лондону. Бујроновско друштво у Лондону, приредило је свечано благодарење у цркви св. Петра поводом ослобођења Крита. На благодарењу су били многи великодостојници и многобројни пријатељи Крићана, Енглези, Грци, Руси, Французи и Италијанци. Богослужењу је присуствовао један свештеник; очитавши молитву за здравље Краљице Викторије, Цара Николе, Краља Умберта, председника француске републике Фора, и Краљевића Ђорђа, изговорио дивну проповијед на текст из пророка Исајије. Он је у кратко изложио историју критске борбе за независност, и изнио страдања Крићана, која су јуначки подносили, од како су се латили оружја да се ослободе или сви изгину. Говорио је и о државама, које су биле противне ослобођењу Крита. У вече је био велики банкет подпредседништвом лорда Колрица, на ком је било све духовенство што је било на богослужењу, неки чланови горње и доње куће, уредници листова, политички људи, председник удружења иностраних новинара (дописник „Н. Времена)“ и преставници грчке, руске, француске и италијанске колоније. Дворана је била искићена грчкијем заставама, и заставама четири државе, што су дале Криту слободу. На банкету је здрављено краљици Викторији, грчком краљу Ђорђу, великим силама које су заступале самосталност Крита. Члан парламента Стевенсон посветио је скоро целу своју беседу успомени Гледстоновој, који је био велики пријатељ потлачених народа.

Српско дубровачко паробродско друштво. Српско паробродско друштво у Дубровнику напредује из године у годину. Не прође година да друштво не купи по један или два парода. Тако и сада. Пре две недеље одржана је у Дубровнику ванредна скупштина овога друштва на којој је по предлогу управног одбора једногласно решено да се купи један нов брзи пароброд за превоз путника.

Светосавка прослава у Русији. Српска омладина, која се учи у Москви, у срцу Русије, спрема се и ове године да свечано прослави празник српског просветитеља Св. Саве. Прослава ће се одржати у српском подворју, где ће се одржати света литурђија, а за тим ће се пререзати колач и осветити кољиво. После овог чисто српског обичаја држаће се свечан говор у славу Св. Саве. Исто таква прослава спрема се и у Петрограду и у Кијеву.

Најновије вести.

Преговори између владине странке и опозиције, почели су по жељи краљевој. Улога Банфијева врло је жалосна. Опозиционе вође неће с њиме да преговарају, већ се преговори воде преко **Силађија, Андрашија** и још неких десидената. Ови су позвали вође опозицијоних странака и изнели захтеве барона Банфија. Опозиција ће сазвати и заједничку седницу и засебне партијске конференције те ће одговорити за два дана. Главне тачке поравнања још се таје. Ако се покаже да има изгледа за споразум, онда ће се одгодити сабор на три дана, како би се све тачке услова срочиле.

Од Савла — Павле.

На св. Стевана отишао је Младен С. у цркву. А после службе ће бити црквена скупштина. А на црквеној скупштини он ће бити за то, да њихова општина не моли сазив сабора. И да не изнесе жалбе. А већ разуме се, неће пристати ни уз саборски одбор. То му је тако изгледало најпаметније и најродољубивије.

Ко кад би у цркви, при крају литургије, изађе свештеник, те говораше о смрти св. Стевана и о онима, који су у том криви.

И спомињаше, како многи пречише одбрану св. Стевану и затискаваху уши своје, само да не чују глас његов. И кад га изведоше иза града, они из Ливрећанске зборнице и други, стадоше га засипати камењем. А било је неких, који су **само** држали горње хаљине онима који засипаху св. Стевана камењем, или стајаху крај тих хаљина. А кад архиђакон Стеван беше већ под гомилом, његов издишући поглед заустави се с болом и ужасом на оне, који држаху хаљине онима из Ливрећанске зборнице који га каменаху... То је чинио и Савле. И св. Писмо изрично каже о њему: — Савле дакле беше пристао на смрт његову, (архиђакона Стевана.)

А кад Младен С. чу те речи, сину му у мислима. И њему се учини да се очајни погледи наше самоуправе не заустављају само на онима, који је каменоју. И учини му се ружно пречити одбрану њену и змпушавати уши своје. И шта ће он да олакшава онима, и да чини по вољи онима, који засипају автономију камењем...

И кад дође у скупштину устаде први да говори. И сви су стрепили, познавајући прошле мисли његове, да ће он да осрамоти и себе и њих. Али он рече само толико:

— Немојмо да будемо међу онима, који стоје и држе и чувају хаљине саборског одбора и олакшавају му започети посао његов. Јер ужаснути поглед наше автономије може да се заустави баш на нами...

И тако је постао од Савла — Павле.

М.

Један значајан говор.

Београд, у децембру.

2. децембра умро је један од најобразованијих новинара српских: Окица Глушчевић. Погреб је био величанствен, нарочито је омладина што се учи на великој школи дошла листом.

Пред црквом је говорио опроштајну реч г. Љуба Живковић адвокат. Тај говор, у овоме добу кад је угушена јавна реч изазвао је велику сензацију и о њему се говори данас дуж целе Србије.

Ја сам набавио тај говор у целини његовој по стенографским белешкама и шаљем Вам га, за „Заставу“. Он гласи:

* * *

Господо! Човек који у овом сандуку пред нама лежи, био је друг наш. Он је друговао са нама и срцем и духом и осећањима и идејама и родољубљем и слободоумљем; он је друговао са нама том двогубом и можда једном потпуном везом пријатељства, јер она везује целе људе.

Као оно кад каква велика непогода поремети и повреди у корену какав раст у пуној лепоти, величини и снази његовој, те од тога времена почне венути и сасушивати се, борећи се свим соковима свога снажнога бића са последицама силе, која га је поткопала, тако је овај човек, друг наш, висок међу високима, широк међу плећатима, прав као бор, стасит и поносит, нагрижен тешком болешћу у грудима, месецима мало по мало венуо, нестајао и губио се, док није јуче у зору и испустио своју снажну и болешћу намучену душу.

Још од пролећа ове године почео је ветар крхати гране на томе стаблу, још од пролећа ове године црв, који ће га оборити, почео је да подгриза живот његов. Али није наш бол за то ни мало мањи данас што смо ми били сведоци те дуге борбе његове и што смо предвиђали његов скори крај. Изненадни губитци и изненадне смрти личе много на ону жалост коју осећа човек кад одлети тица из кавеза или кад неко од наших оде далеко незнано куда, у којој жалости духу човековом чини се да ће опет једнога дана зацврркутати она иста тица у кавезу и да ће мио путник дома. Лагано нестајање онога кога смо волели испуњава нас много већом тугом, и смрт која личи на пепео после бујне ватре, која се тихо угасила, несумњива је за нас Гледајући овај ковчег, ми се не надамо и не варамо, те је с тога и бол који осећамо сви ми сада у толико већи.

Браћо, раст јо пао и његов пад одјекује данас снажно и далеко. Колика је та снага, колика је то даљина? Чујте, али чујте живот из почетка, погледајте раст у клици његовој, која ће вам објаснити и снагу и величину и лепоту његову!

Колевка је Окичина у јуначкој, али још и данас подјармљеној Херцеговини, иза Таре, у Каменој Гори где је пре четрдесет година угледао дан у породици Глушчевића, која броји данас, као целина, најмање педесет пушака и сто двадесет чланова и која је огранак још из почетка XVII столећа чувеног имена у Херцеговиии, имена Церовића, којему је постојбина у Тушини у Дробњацима. Колевка је његова у оној земљи, која је дала српском устанку, у својим синовима и унучадима неколико великих војвода, која је дала српском народу и онога јединственога орла, највећега Србина од Косова — Кара-Ђорђа.

Готово свака херцеговачка кућа броји међу својима, који на пушци целога века, бише вазда бој са Турцима, смеле људе и праве јунаке, али се кућа Глушчевића, достојна свога порекла и правога имена, у околини вазда истицала над другима и јунуштвом и осталим врлинама, док јој није најзад исплео венац славе и изнео име на углед целоме Српству, рођени стриц Окичин Мићо Глушчевић својим јуначким делима, која је он крунисао успехом у славној битци на Шаранцима 1862 год. Кад је Омер паша са свих страна притискао великом силом турском Црну Гору, онда је Мићо са својом четом у којој није било ни хиљаду људи, не разбио, не у бегство отерао, већ савршено уништио један одред турске војске од две хиљаде и пет стотина момака, који оставише са седам бегова, седам брата Сијерчића своје главе на бојном пољу на коме је и Мићо својом главом платио победу. И то је тај Мићо кога је, као бесмртна јунака, у својим песмама, у својим „Колима“, опевао Никола кнез Црне Горе и Брда.

Сопствене кривице према Турцима и Мићина славна дела нагнале су Јована, оца Окичина, који се после боја на Шаранцима са женом и децом склањао пуних шест година од освете турске живећи за то време у својој постојбини у Дробњацима, да за спас своје породице пређе у Србију у Ужице, и он то учини само на девет дана пре него што ће погинути кнез мученик, кога Српство и данас оплакује због његова искрена родољубља, због његове честитости, због његове српске душе, која је дисала само за интересе српскога народа и племена.

Тада је било десет година Окици и он је од тога времена остао за школским клупама осамнаест година. Вазда међу првима, да не речем први и најбољи, богато одарен умом и вољом, почео је он своје школовање у Ужицу, свршивши целу основну школу и два разреда гимназије за четири године, затим је отишао у Пожаревац у земљемерску школу, која би у скоро затворена, па онда дошао овде у Београд у учитељску школу, коју је и свршио. Али за његов дух то није било довољно. Он нађе начина да оде у Русију у Петроград, где је за пет година бављења са пуно успеха добио, као слушалац историјско филолошког отсека, и факултетску диплому.

Усред свога школовања, не имајући ни пуних осамнаест година, пошто би објављен први рат, без новаца и без опреме, ношен у бој пламеним срцем својим, које љубљаше изнад свега Српство, одлети он у добровољце, у чету Дучићеву, и ту, као прост војник, на југозападној страни Србије, борио се у биткама код Радојне, на Дивљој Реци и на Доловима против Турака.

Потомак великих јунака, из јуначке куће, и он је осветлао образ имену Глушчевића, али њему бејаше самим тим што је живео у Србији одређено после ратова да дела не мачем него пером, које је оштро као и мач и које у многоме може да освети наше тужно Косово.

Кад се је пре тринајест година вратио из Русије у пуној младићкој снази са стручним образовањем у историји и филологији, са знањем четири светска страна језика, са особитим познавањем модерне књижевности руске, са пространим политичким образовањем, он не пође оним путем којим обично иду у Србију људи од књиге, он не хтеде државну службу, него угази смело у посао, који је најближи бојноме пољу за свакога онога, који у тај посао улази да води борбу за идеје и који не ради по наруци

него по своме властитом убеђењу. Он постаде политички журналиста, новинар од убеђења, који може стећи само морални капитал и то по цену великих жртава: напорнога рада, мира свога и спокојства своје куће. Он осуди себе на велику сиротињу материјалну, да би што непосредније, обилатије и потпуније задовољио потребе свога духа и свога родољубља.

Слободоуман, савремен, као и коло политичких људи којему је припадао, он је, по доласку из Русије, ушао у редакцију Новога Београдскога Дневника, који је заступао гледишта тога кола, радикалне странке, па је ту радио више од године дана, док није, да би се што слободније могао кретати, покренуо свој лист Поклич, пун озбиљне политичке и књижевне садржине, али Покличу, због сиромаштва његова покретача, не би дато да живи више од неколико месеци. Тада Окица веза свој живот као новинар за Одјек, званични орган радикалне странке, у ком он нађе плодна земљишта за своју делатност.

То је било 1888. године. Од тога времена он је ту остао до — своје смрти. Пуних десет година дана био је, било један од заставника Одјекових, било сам заставник његов.

Шта се све, браћо, за тих десет година није збило у Србији? На управи земље измењале су се за то време све политичке странке, па чак готово и многи политички истакнути људи; за то време примењивани су у Србији сви системи владавина: од најслободоумнијег па до најреакционарнијег. Србији не даде њена зла судбина све од препорођаја њеног да се правилно развија дужи период времена, али овај период од последњих десет година бацио је у засенак све друге брзим преокретима и променама система владавина. У том времену било је топлих дана за народ српски и радикалну странку и црних, мутних времена, али ни угодна времена не склонише Окицу на лакши живот, нити га тешка времена заплашише. Прожет дужношћу према послу, одан њему свом љубављу, гледао је он и на каријере у државној служби, и на тековину материјалну и на спољни сјај као и на могуће невоље са висине свога раста, гредећи путем на коме се готово никад нема одмора, нити добија она дневна слава, за којом многи политички људи жуде.

Темељно књижевно образован, Окица има значаја за нашу књижевност многим својим изврсним преводима којима је у нашу књигу уносио здраву лектиру нарочито из руске књижевности. Он је први познао нашу читалачку публику са Гаршином, Гљебом, Успенским и Короленком кроз Нови Београдски Дневник. Он је преводио у Одјеку дивне Шчедринове скаске. Он је превео врло срећно и врло много песама Љермонтова, његова најомиљенија песника, о ком говораше да би отишао много даље од Пушкина, да му би суђено да поживи дуже, и печатао их у Новом Београдском Дневнику, Колу, Гуслама, Балканској Царици и Делу. Он је први почео преводити Ги-де Мопасана, чувеног романсијера француског, и превео је његов роман Мој пријатељ. Он је превео са енглескога Бајронова Дон Жуана и Деведесет трећу II свеску од ВиктораИга.

Али је његов главни књижевни рад — политичке природе. У томе раду он је утрошио највише свога времена и у њему је он пожнео велика успеха. Чистотом језика, богатством израза, стилом пуним темперамента, јасношћу и прецизношћу мисли, озбиљношћу предмета, плодношћу идеја, објективношћу оцене — он је себи начинио једно од најугледнијих места у журналистици српској.

Главни орган једне странке, то је израз странкинога рада и странкиних главних планова и тежњи; главним се органом странке обавештава, опомиње, прибира снага странке, коју један логички низ мисли и жеља политичких, један програм, и прави целином. Да се та целина, убеђењем и поверењем сакупљена, одржи, водство странке мора имати и памети и спреме и вредноће и вештине и брзо и правилно разумевање догађаја и политичких важних момената. Али зар водство има увек могућности да инспирира странкин орган правилним мислима, и зар би се ту могао посао озбиљно обавити, да није на челу човек фина политичка осећања и разумевања ствари?! Такав је човек у „Одјеку“ био Окица, који је више година био једини барјактар наше заставе, прави политички тактичар, изврсно политички израђен човек. Не заборавите још, да је он био човек честит до дна душе, човек чиста убеђења, па је онда права вредност његова бар површно обележена.

Раст је пао, и његов пад одјекује данас снажно и далеко. Колика је то снага и колика је то даљина, упитах се ја мало час. Чини ми се као да чујем како по целој Србији и ван граница њених одјекује тај пад; мени се чини, да тај одјек иде као горостасан талас, и колико захвата, толико уцвељује и многобројне пријатеље наше, странку радикалну, душу народа српског, и све наше честите противнике.

Браћо, прерана смрт Окичина, тешка је жалост и за ову несрећну жену и за њихове четворо нејачи и за онога старог оца у Ужицу и за болну матер његову; прерана смрт његова тешка је жалост и за нас другове његове; али зар је само он пре времена умр'о?! Свачији живот овај то је књига, коју судбина чита. Кад сте угледали дан, судбина је отворила књигу; кад заклопи — свршено је. Дошли су сретни дани ваши, разлистао је мај, процватило је пролеће ваше, стазе, којим идете посуте су мирисавим цвећем, ви мислите, да је то почетак среће, којој никад краја бити неће, али судбина усред тога мириса, усред тога одушевљења и те топлоте затвара књигу вашу. Или је небо ваше мутно и натуштено, поноћни мрак у срцу вашем, а ви путујете морем, чији вас таласи бацају у поноре и дижу до висине брегова, па се само молите Богу, ди вас опрости ужаса, којим је испуњен живот ваш и да вам подари милост: да вашој несрећи што пре учини крај смрћу, коју чекате као једини спас, али судбина чита, још не склапа књигу вашу, ви имате још да живите и још да мучите.

Кад се духом својим спустите испод земље, тамо где је прошли, угашени живот људски, и кад кроз гробове, у којима је црни мрак и потпун мир, погледате духом својим, који осветљава за вас сву тмину подземну, шта видите? Видите ли само кости изнемоглих стараца, кости утрошеног, временом онеспособљеног живота? Ал боље да питам: да ли икога има, чије срце није уцвељено прераном смрћу некога свога? Има ли међу вама и једнога, коме је све живо и здраво и све дочекало дубоку старост?! О, не! Колико на овоме свету има младости у једној генерацији, тамо на ономе свету има је неколико пута више из истога покољења, и кад би, браћо, све сузе људске падале на земљу, она се никад осушила не би!

Ал' да не мучим тим мислима вашу душу! Тако Бог хоће! Пре времена умиру и крунисане главе као и последњи сиротани. Шта је то земаљска моћ за ону силу горе, која влада нама и судбинама нашим? Попните се само на висину од неколико стотина метара, па погледајте доле на онога двоножнога црва, који највише гмиже по земљи. Видите ли са те висине: круну, лепоту, власт, младост, снагу? Разликујете ли са те незнатне висине палату од колибе? Све је једнако, све је црв. Кад је умро силни Француски краљ Лудвиг XIV. кога подли ласкавци назваше краљ сунце, највећи апсолутиста, који је рекао: ја сам држава, и по тој изреци владао, разуме се врло несрећно за француски народ, онда је, пред одром на коме је лежао силни Лудвиг XIV, као и сваки други човек, као и просијак, Масијон чувени проповедоик, почео своју беседу речима: Само је бог велики! За онога горе, који нас је дао и који ће нас узети, који влада нама и судбинама нашим, сви смо једнаки, сви смо црви. Је ли црв престао да се миче јуче или данас, или ће то бити сутра — за вечност то није ништа!

Јединке браћо, нестају, али целина живи! живи племе, народ! живи дух народни; живе тежње његове и његови снови, који се губе у далекој будућности о којој је затворена књига познања. Не иде све на онај свет: остају овде дела, остаје име; и о томе изриче неумитан суд. Савест народа, која се не да ни купити, ни фалсификовати, ни заробити ни угушити, пред којим су судом, као горе пред богом, сви једнаки овде на земљи. Савест народа цени дела и једнога Александра III. силнога императора руског, великог родољуба; савест народа цени дела и оних владалаца, који су били душмани својих народа, и који су за живота само о злу њихову радили. И тај суд прати спомен свију родољуба ллаго ловом, а спомен свију издајника — проклетством.

Благо оном ко је у границама своје моћи умне и свога друштвеног положаја задужио свој род оним чим је могао, ко је часно живео и поштено радио! Тај није умро, тај је отишао на пут оставив дела и рад у светлом спомену и код савременика и код потомства. Тако ће спомен овога друга нашега живети вазда међу нама и у Српству, јер је он својим пером, као врстан ратник за слободу и правду, за начела која ће победити све непријатеље мрака, па ма који они били, ако је једна генерација сустала, млађа с пуном снагом, неоцењеном стиже у помоћ; тако ће спомен овога нашега друга живети вазда, јер је он својим пером за добро отаџбине и напаћеног Српства, задужио свој род и према њему се одужио. Слава покојнику!

Трговина.

НОВИ САД, 29. децембра. Пшеница прве каквоће фор. 9·50—60 н. Пшеница средња ф. 9·30 до 40 нов. Пшеница лакша роба фор. 9·10—20 нов. Наполица ф. 8·50 —— нов. Јечам нови ф. 5·60—70 Зоб ф. 5·40—50 Кукуруз у зрну нови ф. 4·20—30 нови у клипови ф. ——— нов. Маст 60 фор. Сланина сува 60 фор. дебела паљена 60 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	36—37 нов.	живе мере
„ средњи . .	34—35 нов.	
„ лаки . . .	30—32 нов	

Све од 1 килограма.

Теоци .	30—32 нов. по клгр.
Јагањци	— — фор. по пару.
Овци .	8—12 фор. по пару.

Стање воде под Новим Садом.

28. децембра било је	0·56 мет.
29. децембра било је . . .	0·56 мет

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

СРПСКА КЊИЖАРА И ШТАМПАРИЈА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

НОВА КЊИГА.

МАРА ЛЕПА БУГАРКА

ИЛИ

СОФИСКИ ТАЈНЕ

ИСТОРИЈСКИ ВЕЛИКИ РОМАН ИЗ САДАШЊОСТИ

од ЏОНА РЕКТЛИФА

У 81. СВЕСЦИ 2068. СТРАНА

ЦЕНА 4 ФОР.

Износе се руске интриге поверене једној жени у Бугарској. Влада кнеза Батемберга, српско бугарски рат и књажева оставка. Шта може да учини племенита љубав у једног детета из народа, „Маре“, и до какве нискости може да се спусти окорела зликовачка душа.

И оде важи ко за готов новац купи добија **50 приде** у забавним књигама по сопственом избору.

Нови Сад, новембра 1898.

С поштовањем

577 4—6 БРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

ОГЛАСИ.

ПОМОДНО-МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

МИЛЕНКА НИКОЛАЈЕВИЋА

У РУМИ

треба одмах вредна и солидна помоћница, који је 3—5 година већ сервирао. 602 2—2

ОГЛАС ИЗ СРБИЈЕ

ВЕЛИКО СТОВАРИШТЕ

ЈЕФТЕ М. ПАВЛОВИЋА И КОМП.

БЕОГРАД.

Препоручује п. н. потрошачима **календаре** за **1899** годину

ЛИСНЕ ДНЕВНЕ и НЕДЕЉНЕ

штампане по старом и новом календару

ЏЕПНЕ и ЗИДНЕ КАЛЕНДАРЕ

Цена им је: Лисним 1·50 круна; Недељним 2 круне; Џепним 40 потура и календарима за зид 60 пот. Главно стовариште за Аустро-Угарску, Босну, Херцеговину и Далмацију налази се у књижари

600 **Јована Пуље у Земуну.** 3—3

А. РАБШТЕРНА

СИНОВИ

НОВИ САД.

ПЕЦИВО

ШЉИВОВИЦЕ И КОМОВИЦЕ

565 СИРЋЕТА И ЕСЕНЦИЈЕ 15—

ФАБРИКА.

Разашиљемо по жељи ценовнике.

Напомена.

Од 1. јануара 1899. г. имаће се регална точарина код нас намирити, односно ми сами ту точарину за наше штоване муштерије наплаћујемо.

ЛЕПА ПРИЛИКА ЗА ШТЕДЊУ!

Да би **„Српска задруга за међусобно помагање и штедњу у Новоме Саду“**, одговарала што боље позиву своме и ширила штедњу у нашем народу, то она и наступајуће 1899. год. као и до сад пружа прилику свакоме, да маленим улозима заштеди у току времена повећу своту а уједно да ту своту увелича пристојном каматом.

Од 1. јануара 1899. год. прима ова задруга недељне улоге од 25 новчића, 50 нов. и више на уложну књижицу за 1, 2, 3 и више година са ујамченом каматом од 5%

Досадашњи рад ове задруге, њезин капитал, као и њезини резервни фондови, дају сваком довољно јамчевине за сигурност овога посла.

У нади што јачег одзива

У Новоме Саду, 7. (19.) децембра 1898. г.

УПРАВА

СРПСКЕ ЗАДРУГЕ ЗА МЕЂУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ

У НОВОМЕ САДУ.

8— 580

ЦЕНОВНИЦИ **Препарати од сладе ЈОВАНА ХОФА за слабе и болесне.** БЕСПЛАТНО

Јована Хофа

напитак од сладе ради здравља.

За болести у прсима, плућима и желуцу, код рђавог варења, опште слабости као и за оне што се опорављају, напитак је кусан и снажи.

Већ 10 година или још од пре купујем ја од Вас живо као и друге препарате он Ваше сладе. Сви су ти препарати једини лек, којим се моја жена опоравила. Молим још једну пошиљку.

К. Вегнер. Беч, Hofmühlgassa.

Јована Хофа

концентрован екстракт од сладе.

Код катара бронхијалнег и у грклану, као и код застарелога кашља, особито је добар за децу, у које су оболели органи за дисање, врло је кусан.

Ваши су препарати од сладе заиста добар и снажан лек. Молим да ми опет пошљете 5 великих боца концентрованог екстракта од сладе, 1 фунту слада-чоколаде и 2/2 кесе бонбона од сладе за прси.

Г. Фишер, мајор у 33. пеш. пук. В. Варадин.

Јована Хофа

здравствена слада-чоколада.

Против слабости, немања крви, раздражености, несанице, слаба прохтева. Врло је кусна а и храни, те се може особито успешно употребити код слабуњаве деце и дојиља.

Ваша слада чоколада је најизврснија од свију познатих. Са успехом сам употребио тај пријатни напитак код кроничног застоја у варењу, бледила и опште ослабелости.

Др. Никола, лечник у Трибелу.

Јована Хофа

бонбона за прси од сладиногa екстракта.

Добра је против кашља, промуклости, слузи. Праве бонбоне за прси од сладиногa екстракта могу се по вољи трошити а да се не пахуди варењу.

За чудо сам се брзо епростио онакога кашља помоћу Ваших бонбооа за прси од сладиног екстракта.

пл. Цедлиц-Најкирх, Валденбург.

Мојој су жени врло добро дошле Ваше бонбоне у њезиномо кашљу и астматичним боловима.

Вуш, свештеник, Вајшиц.

570 4—20

Могу се добити: у Новом Саду у апатекама Грозингера, Георгијевића, Плавшића, и Херцога; у дрогерији Стевана Фехера; у трговинама код гг. Дицгена, Коде, Браће Вагнера, и Стојановић и Радовановића. Главно стовариште за Угарску: у Пешти код лекарника Јозефа фон Терека, Kiralyutcza 12., а и непосредно код ЈОВАНА ХОФА ц. и кр. набављача Беч, I. Graben Bräunerstrasse 8.

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.